

Broj 3
septembar 2010

ZBIRKA PREDLOGA PRAKTIČNE POLITIKE ZA REFORMU POLICIJE U SRBIJI

www.ccmr-bg.org
www.bgcentar.org.rs
www.fbd.org.rs

Beogradski centar za bezbednosnu politiku
Beogradski centar za ljudska prava
Forum za bezbednost i demokratiju

ZBIRKA PREDLOGA PRAKTIČNE POLITIKE ZA REFORMU POLICIJE U SRBIJI

BROJ 3

SEPTEMBAR 2010.

Autori:

Jan Litavski
Saša Đorđević
Žarko Marković

Pred vama je treća Zbirka predloga praktične politike za reformu policije u Srbiji koja je nastala kao rezultat zajedničkog rada tri organizacije civilnog društva — Beogradskog centra za bezbednosnu politiku, Beogradskog centra za ljudska prava i Foruma za bezbednost i demokratiju. Zbirka je deo aktivnosti u okviru projekta „Podsticanje uključivanja civilnog društva u reformu policije u Srbiji“. Objavljena je uz podršku Misije OEBS u Srbiji, ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji i Ženevskog centra za demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF).

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

Ambasada Kraljevine
Holandije u Republici
Srbiji

Ženevski centar za
demokratsku
kontrolu oružanih
snaga (DCAF)

Zbirka predloga praktične politike za reformu policije u Srbiji
broj 3, septembar 2010.

Autori:

Jan Litavski

Saša Đorđević

Žarko Marković

Izdavač:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, Beograd

Tel: 011 | 32 87 226; 32 87 334

Email: office@ccmr-bg.org

www.bezbednost.org | www.ccmr-bg.org

Lektura:

Jasna Alibegović

Priprema za štampu:

Saša Đorđević

Tiraž:

100 primeraka

ISBN 978-86-83543-89-2

*Objavlivanje zbirke omogućili su Misija OEBS u Srbiji,
ambasada Kraljevine Holandije u Srbiji i Ženevski centar za
demokratsku kontrolu oružanih snaga (DCAF).*

Sadržaj:

LISTA SKRAĆENICA:	4
POLICIJA U LOKALNOJ ZAJEDNICI U SRBIJI	5
OKVIR PROBLEMA.....	6
IZGRADNJA I RAZVOJ KONCEPTA POLICIJE U LOKALNOJ ZAJEDNICI U SRBIJI	6
KAKO DO USPEŠNE IMPLEMENTACIJE KONCEPTA RADA POLICIJE U LOKALNOJ ZAJEDNICI U SRBIJI	7
ZAVRŠNA RAZMATRANJA.....	10
JAČANJE BILATERALNE I MOGUĆNOSTI REGIONALNE POLICIJSKE SARADNJE: SLUČAJ SRBIJA	11
TRI U JEDNOM: POTREBA, ZNAČAJ, NEDOUMICA	12
RAZVIJANJE POLICIJSKE DIPLOMATIJE	13
STVARANJE ZAJEDNIČKOG POLICIJSKOG CENTRA	15
IZBOR MODELA POLICIJSKE SARADNJE.....	18
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRBIJE I SPROVOĐENJE ZAKONA O TAJNOSTI PODATAKA	19
UVOD	20
TAJNOST PODATAKA I MUP	21

Lista skraćenica:

EU	Evropska unija
EUROPOL	Evropska policijska kancelarija
JIE	Jugoistočna Evropa
KPA	Kriminalističko–policijska akademija
MARRI	Regionalna inicijativa za migracije, azil i povratak izbeglica
MSP	Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
SECI	Regionalni centar za borbu protiv prekograničnog kriminala inicijative za jugoistočnu Evropu

Policija u lokalnoj zajednici u Srbiji

Autor: Jan Litavski
istraživač, Forum za bezbednost i demokratiju

Apstrakt:

U procesu reforme policije u Srbiji i njenog približavanja građanima, koncept policije u lokalnoj zajednici zauzima centralno mesto. U radu želimo da predočimo značaj implementacije koncepta policije u lokalnoj zajednici na celoj teritoriji Republike Srbije, uključujući njegovu organizacionu strukturu kao i načine, modele i programe saradnje između policije i lokalne zajednice. U tom cilju analiziraćemo okolnosti i uzroke zbog kojih ovaj koncept nije do kraja primenjen u Srbiji i faktore koji su potrebni da bi ovaj koncept bio uspešno implementiran.

Preporuke:

- Formulirati i usvojiti *nacionalnu strategiju* za razvoj policije u zajednici i *akcioni plan* za njenu implementaciju.
- Razviti i primeniti *multiagencijski pristup*, tj. komunikaciju policije sa organizacijama civilnog društva, lokalnim samoupravama, relevantnim ministarstvima i drugim državnim institucijama.
- *Unaprediti komunikaciju policije* uz pomoć uspostavljanja redovnih kanala komunikacije sa spoljnim ciljnim grupama (građani, civilno društvo, mediji) na osnovu novousvojene *Strategije komunikacije MUP* i *Akcionog plana* za njeno sprovođenje koji je u završnoj fazi izrade.
- Uspostaviti *programe za razvoj starešina*, kako za postojeće tako i za buduće lidere u policiji.
- Uvesti *organizacione promene u policiju*, povezane sa policijskim radom usmerenim ka zajednici uključujući: *decentralizaciju*, *smanjenje hijerarhijskog nivoa komandovanja*, *timski rad* i *uključivanje volontera*.¹
- Uspostaviti neposredne kontakte policije sa građanima putem *organizovanja sastanaka u malim lokalnim zajednicama* koji su važni za utvrđivanje potreba tih zajednica i razvoj međusobnog poverenja.
- Promovirati *programe rada policije sa manjinskim zajednicama*, koji uključuju kreiranje saradnje i partnerskih odnosa sa etničkim, verskim i drugim manjinskim grupama i njihovo uključivanje u policijsku službu putem obrazovanja i zapošljavanja.
- Izgraditi *nacionalnu strategiju za razvoj saveta bezbednosti*, razviti partnerstva između pojedinačnih saveta bezbednosti na nacionalnom nivou i osnovati *koordinaciono telo* koje bi davalo uputstva za rad saveta.

¹ Gary W. Cordonier, „Community Policing: Elements and Effects“, u: Geoffrey P. Alpert and Alex Piquero (urs), *Community Policing: Contemporary Readings*, Prospect Heights, Waveland Press, 1997, str. 45–62.

Okvir problema

Tokom prethodnih decenija u Srbiji prihvaćen je model ponašanja policije koji nije u saglasnosti sa modelom demokratskog rada policije u lokalnoj zajednici. Sa aspekta sadašnjih okolnosti, stiče se utisak da se ta praksa teško menja a da se izgrađena profesionalna svest negativno odražava na razvoj modela rada policije u lokalnoj zajednici. Institucionalizovani odnos između policije i građana je na niskom nivou, tj. policija je i dalje izolovana od zajednice kojoj bi trebalo da služi. Usled toga je proces izgradnje zajedničke strategije bezbednosnog delovanja jako težak. Nedovoljna transparentnost, nedostatak jasnih prioriteta i centralizovan proces donošenja odluka unutar MUP, predstavljaju dodatne prepreke sveobuhvatnom i otvorenom uključivanju građana u proces kreiranja politike MUP.

Ni nakon decenije od demokratskih promena, u Srbiji nije uspostavljena praksa međusobne komunikacije i koordinacije policije i drugih organa i institucija. Kontakti između policije i javnosti održavaju se samo u obliku zvaničnih saopštenja o najvažnijim događajima. Prosleđivanje informacija je ograničeno i formalizovano. Jednu od najvećih prepreka za uspostavljanje savremenog modela policije u lokalnoj zajednici predstavlja politizacija policije, preterana centralizacija, neekonomičan i zastareo model upravljanja u odnosu na moderna načela organizacionog upravljanja. Ukoliko policija u Srbiji želi da postane demokratska, efikasna i efektivna organizacija u službi građana ona mora pre svega nastojati da zadobije poštovanje, podršku, saradnju i neposrednu pomoć građana. U procesu evropskih integracija i demokratizacije društva, uspešnost policije upravo će se pre svega meriti kroz ove parametre a ne isključivo brojem rasvetljenih krivičnih dela i drugim operativnim pokazateljima.

Izgradnja i razvoj koncepta policije u lokalnoj zajednici u Srbiji

Koncept rada policije u zajednici podrazumeva zajednički rad policijskih službenika sa građanima, lokalnim vlastima, organizacijama civilnog društva, privatnim firmama, državnim institucijama i drugim formalnim i neformalnim grupama građana kako bi se na različite kreativne načine identifikovali i rešavali konkretni bezbednosni problemi na nivou lokalne zajednice poput straha od kriminala, krađa, nasilništva i drugih društvenih problema.

Problemski orijentisan rad policije i partnerstvo sa zajednicom čini osnovu koncepta rada policije u lokalnoj zajednici. Partnerstvo se odnosi na kooperaciju i razvoj ravnopravnih međusobnih odnosa između lokalnih vlasti, građana, firmi, organizacija civilnog društva, institucija i policije u pronalaženju i rešavanju svih bezbednosnih problema.² Na osnovu tako shvaćenog rada policije glavno pitanje koje se postavlja jeste zašto koncept rada policije u lokalnoj zajednici nije do kraja implementiran u Srbiji, koji su uzroci koji onemogućavaju implementaciju ovog koncepta, kao i koji su to neophodni faktori koji su potrebni da bi ovaj koncept bio uspešno implementiran.

Reaktivno policijsko delovanje u Srbiji je još uvek prisutno u velikoj meri, dok su preventivno delovanje i fokusiranje na probleme kako bi se sprečile negativne posledice nedovoljno zastupljeni u radu policije. Činjenica je da se policija u Srbiji u velikoj meri percipira uglavnom kao represivna snaga za borbu protiv kriminaliteta i neretko kao izvršilac zadataka u interesu aktuelnih političkih vlasti a ne kao služba građana koja je njima na usluzi 24 sata dnevno, i koja na jedan sofisticiraniji nenasilan način rešava njihove bezbednosne probleme. Zbog toga je neophodno promeniti policijsku filozofiju rada i uvesti edukativne programe o savremenim pristupima policijskog delovanja u okviru lokalne zajednice.

---

² Radomir Zekavica, „Saradnja policije i građana u okviru koncepta policija u zajednici“, *Bezbednost*, vol. 47, br. 1, 2005, str. 83–94.

Policija u zajednici pomera fokus policijskog delovanja sa reagovanja na postojeće probleme građana na eliminisanje njihovih problema.³

U junu 2002. godine MUP Srbije je doneo predlog projekta „*Policija u lokalnoj zajednici*“ kojim su predviđene dve faze. Prva faza se odnosila na razvoj *pilot projekata* u izabranim lokalnim zajednicama — Vrnjačka Banja, Novi Bečej, Kragujevac i Zvezdara (Beograd). Pored ovih opština neke od aktivnosti sprovedene su i u Somboru, Požegi, Medveđi, Preševu, Bujanovcu, Zrenjaninu, Kikindi i Nišu. Druga faza podrazumeva razvoj projekta na području čitave države na osnovu stečenih iskustava, ali ona nikad nije implementirana. Rezultati ovih pilot programa su pokazali da je u većini pomenutih opština postignut napredak u saradnji policije sa partnerima iz lokalnih zajednica na prevenciji i rešavanju problema.⁴

Ono što je neophodno uraditi u narednom periodu jeste realizovati u praksi koncept *rada policije u zajednici*, sa akcentom na pružanje usluga na lokalnom nivou, kao stil i način rada prihvaćen od strane cele policijske organizacije. Trebalo bi da se formuliše *nacionalna strategija* za razvoj policije u zajednici, kao i da se izrade *strategije komunikacije i obuke* sa uspostavljanjem programa za razvoj starešina, za sadašnje i buduće lidere u policiji. Ovaj posao je nemoguće profesionalno uraditi bez konsultovanja sa predstavnicima civilnog društva, predstavnicima lokalnih zajednica kao i formalnim i neformalnim grupama građana prilikom donošenja strategije za rad policije u lokalnoj zajednici. *Javnost* bi trebalo da je adekvatno konsultovana pri definisanju lokalnih bezbednosnih problema i potrebno je izvršiti *reviziju celokupne organizacione strukture* policije kako bi policija na najbolji način realizovala bezbednosne strategije.

Kako do uspešne implementacije koncepta rada policije u lokalnoj zajednici u Srbiji

Prilikom razmatranja preduslova koje bi trebalo ispuniti kako bi se mogao implementirati koncept rada policije u lokalnoj zajednici, potrebno je razlikovati opšte preduslove koje treba ostvariti na državnom nivou od specifičnih preduslova koje je neophodno postići na nivou lokalne zajednice. Opšti preduslovi trebalo bi da budu obuhvaćeni nacionalnom strategijom ali pošto ona i dalje nije usvojena nemoguće je sa uspehom implementirati projekat na nivou lokalnih zajednica. Opšti preduslovi za implementaciju koncepta rada policije u lokalnoj zajednici mogu biti univerzalni i proizlaze iz suštinskog poimanja koncepta, dok su specifični preduslovi određeni konkretnim stupnjem u kome se nalazi dotična država i njen policijski sistem.⁵

Najteži aspekt koncepta rada policije u lokalnoj zajednici je njegova realizacija u praksi. Akcioni plan se može razlikovati od jedne do druge lokalne zajednice. U nekim agencijama (npr. policijska služba, formalne i neformalne grupe građana, lokalne vlasti, poslovne strukture, javne službe i dr.), postojeće radne procedure i upravljačka praksa mogu se odmah čvrsto uklopiti u policijski rad u zajednici, dok će u drugima biti neophodne značajne promene. Mobilizacija podrške za policijski rad je jako bitna. Izuzetno je važno obezbediti podršku lokalnih vlasti, medija, privatnih i javnih agencija. Saradnja policijskih menadžera sa predsednikom opštine i gradskim vlastima je imperativ za uspešnu impleme-

³ Thomas Feltes, *Theories of Community Policing? What we need is a New Philosophy of Policing*, Council of Europe, Belgrade, 2002.

⁴ Dokument vizije za reformu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, oficijelni dokument, Beograd, 2003.

⁵ B. Simović, *Projekat: Teorijski i praktični aspekti implementacije policije u zajednici (eng. community policing)*, MUP RS, Beograd, 2005.

ntaciju rada policije u lokalnoj zajednici. Uspešne promene u policijskoj organizaciji zahtevaju suštinsku promenu policijske subkulture i birokratske organizacije u policiji.

Na osnovu sprovedenih istraživanja i rezultata pilot programa u pojedinim opštinama u Srbiji u cilju razvoja projekta policije u lokalnoj zajednici potrebno je kao prvi korak raditi na *mapiranju kriminaliteta* u lokalnim zajednicama, tj. analizi stanja bezbednosti i orijentisanju policijske službe prema teritorijalnoj raspoređenosti kriminala. Suština takve orijentacije policijske službe odnosi se na utvrđivanje veze između prostorne distribucije izvršenih krivičnih dela i modela ponašanja pojedinih tipova kriminalaca koji svoje aktivnosti usmeravaju na osnovu izbora žrtava i lokacija za izvršenje krivičnih dela. To bi doprinelo tome da policija u Srbiji bude brza, efikasna, ekonomična i vrši uštedu sredstava, njihovu raspodelu i usmeravanje prema određenim aktivnostima u okviru modela policije u lokalnoj zajednici.

U cilju implementacije koncepta policije u lokalnoj zajednici u Srbiji kao sledeći korak neophodno je da policija razvija saradnju sa drugim organima, institucijama, organizacijama civilnog društva i lokalnim zajednicama radi stvaranja partnerstva u rešavanju problema, jer policija ne može sama da rešava probleme koji često prevazilaze njene nadležnosti. Da bi se ostvarila saradnja kroz tzv. *multiagencijski pristup* potrebno je raditi na poboljšanju komunikacije između policije i drugih organa, organizacija civilnog društva, lokalnih samouprava i određenih ministarstava.

Takođe, potrebno je da se radi na *smanjenju straha od kriminala* kod građana. U ove metode spadaju programi i aktivnosti uz pomoć kojih se izgrađuje osećanje zajedništva sa policijom kod građana u njihovoj lokalnoj zajednici, popravljaju se odnosi komunikacije policije sa građanima, pokazuje briga policije i zajednice za sigurnost građana i razvija poverenje građana u policiju. U ove programe i aktivnosti bi trebalo da spadaju razvoj prevencije kroz davanje podataka o merama zaštite i stanju kriminaliteta, akcije obilaska „od vrata do vrata“, povećanje pešačkih patrola u policiji, stalni kontakt telefoni, savetovališta građana i drugo.

Komunikacija između policije i građana u Srbiji nije na zadovoljavajućem nivou.⁶ Potrebno je dalje raditi na *unapređenju komunikacije policije* i uspostavljanju redovnih kanala komunikacije sa spoljnim ciljnim grupama (građani, civilno društvo i mediji), čemu će značajno doprineti novousvojena Strategija komunikacije MUP i Akcioni plan za njeno sprovođenje koji je u fazi pripreme. Na taj način rad policije usmerava se ka prioritetnim i stvarnim bezbednosnim problemima i potrebama zajednice. U tom cilju odnose između policije i medija treba razvijati u duhu tolerancije i međusobnog poštovanja, sa akcentom na organizovanju radionica za predstavnike policije i medija na kojima bi se međusobno upoznali sa aspektima svojih poslova. U komunikaciji policije sa mladima potrebno je uspostaviti redovan kanal komunikacije i raditi na izgradnji međusobnog poverenja, povećanju kontrole zbog pravovremene pomoći, obukama za prepoznavanje opasnih situacija, itd.

U cilju prepoznavanja značaja policije u lokalnoj zajednici od strane građana, trebalo bi formirati *savete za bezbednost* u svim lokalnim zajednicama u Srbiji na osnovu uredbe ili odluke koja je doneta na nivou grada ili opštine jer bi se na taj način učvrstio njihov položaj i proširili nadležnosti saveta kao i unapredio rad već postojećih. Svi saveti podjednako, trebalo bi da uključuju predstavnike organa lokalne samouprave, škola, socijalnih službi i organizacija civilnog društva koji bi radili na partnerskom pristupu sa policijom radi unapređenja sigurnosti unutar zajednice, putem sprovođenja analiza lokalne bezbednosne situacije kroz konsultacije sa lokalnom zajednicom i analizom raspoloživih bezbednosnih podataka. Postojeći saveti bezbednosti bi trebalo na osnovu sprovedenih analiza da sačine okvirne planove za rešavanje ili prevenciju određenih bezbednosnih problema, da organizuju radne grupe koje će sprovesti planove u dela, i da vrši evaluaciju ostvarenih rezultata. Dalje, potrebno je raditi na

---

⁶ Melish Dave, Zoran Đurđević, „Rezultati evaluacije projekta policija u lokalnoj zajednici i bezbedna zajednica u Srbiji“, u *Nauka, bezbednost, policija*, vol. 9, br. 2–3, 2004, str. 215-234.

razvoju partnerstva između saveta bezbednosti na nacionalnom nivou kao i osnivanju koordinacionog tela koje bi davalo uputstva za rad sveta i asistiralo prilikom razmene iskustva između saveta.⁷

Iako je u nekoliko prethodnih godina porastao broj organizovanih *sastanaka između policije i građana*,⁸ situacija još uvek nije na zadovoljavajućem nivou. Potrebno je uspostaviti neposredne kontakte policije sa građanima putem redovnih sastanaka u lokalnim zajednicama sa unapred definisanim pitanjima koja su od značaja za stanje bezbednosti u tim zajednicama. Ovo predstavlja značajan oblik rada policije, važan za upoznavanje potreba lokalnih zajednica i dalji razvoj poverenja između policije i građana. Na ovaj način policija se upoznaje sa konkretnim bezbednosnim problemima koji brinu građane i radi na preduzimanju konkretnih aktivnosti u cilju rešavanja tih problema.

U pojedinim opštinama na području Republike Srbije, nedovoljna zastupljenost nacionalnih manjina je i dalje karakteristika policije u Srbiji, oni faktički ne postoje na komandnim položajima u operativnom sastavu. Kako je dobar odnos policije i manjinskih zajednica jedan od principa koncepta rada policije u lokalnoj zajednici, potrebno je promovisati *programe rada policije sa manjinskim zajednicama* na celoj teritoriji Srbije koji podrazumevaju saradnju i partnerske odnose sa manjinskim etničkim, verskim i svim drugim osetljivim grupama na razvoju tolerancije, regrutaciji u policiju kroz proces policijskog školstva, obuke i zapošljavanja, sprečavanju konflikata i rešavanju međuetničkih sukoba. Policijski rad u lokalnim zajednicama u Srbiji bi trebalo da promovise vrednosni aspekt koji poštuje multietničke, nacionalne i verske različitosti i koji štiti različite sisteme vrednosti različitih društvenih grupa u zajednici i koje su kao takve priznate međunarodnim i unutrašnjim zakonima.⁹ Takođe, policija bi trebalo da radi na promovisanju uključivanja predstavnika manjinskih grupa u lokalne savete bezbednosti i u druga radna tela u lokalnoj zajednici koja rade na rešavanju bezbednosnih problema pripadnika manjinskih zajednica. Aktivnim podsticanjem pripadnika manjinskih zajednica da se uključe u policijsku organizaciju kroz proces policijskog školstva, obuke i zapošljavanja, bi se postiglo to da se u multietničkim lokalnim zajednicama uspostavi balans i odgovarajuća zastupljenost predstavnika manjinskih zajednica u policijskoj organizaciji.

Edukacija pripadnika policije na svim nivoima putem kurseva, seminara, radionica, okruglih stolova i konferencija je takođe vrlo značajna za uspešnu implementaciju koncepta policije u lokalnoj zajednici. Pripadnike policije je potrebno edukovati o organizaciji i modelu rada, oblicima delovanja, partnerstvu, komunikaciji, analiziranju stanja bezbednosti, identifikovanju i rešavanju problema i drugim tematskim oblastima koje se odnose na poboljšanje rada policije u lokalnoj zajednici.

Na kraju, potrebno je pomenuti da je neophodna promena u *bezbednosnoj kulturi policije* ako se ima u vidu da su pripadnici policije najuočljiviji predstavnici državne vlasti koji su u svakodnevnom kontaktu sa građanima. Koncept policije u lokalnoj zajednici ne može biti uspešno implementiran ako postupanje pripadnika policije ne uliva poverenje građanima i ne stvara osećaj lične sigurnosti. Svest o potrebi izgradnje „partnerstva“ sa građanima važan je element bezbednosne kulture pripadnika policije. U tome cilju osim *poštovanja pravila profesionalne etike* i davanja ličnog primera građanima, jako je važno izgraditi edukativni karakter službenih poslova gde se građanima osim ukazivanja na njihove propuste, daju saveti o ponašanju koje ne ugrožava njihovu ličnu bezbednost, bezbednost drugih građana i njihove imovine kao i davanja saveta građanima kako da se zaštite od određenih pojava ugrožavanja.

⁷ Phil Evison, Tony Cross, *Safety Councils in Serbia: An overview of the Function, Organization, Structure, Funding and Sustainability issues required*, OSCE, November 2008.

⁸ Ibid.

⁹ B. Simović, *Projekat: Teorijski i praktični aspekti implementacije policije u zajednici (eng. community policing)*, MUP RS, Beograd, 2005

Završna razmatranja

Do sada je dosta toga urađeno na reformi policije a u cilju primene koncepta policije u lokalnoj zajednici ali to je samo početak i veći deo posla tek predstoji da se uradi. Svest i percepcija koja je stečena o policiji kod građana u prethodnom periodu jako teško se menja, zbog toga bi policija trebalo da uloži mnogo više truda, resursa, vremena i sredstava u cilju zbližavanja sa građanima i promovisanja policije kao servisa građana, a ne države.

Uvođenje *rada policije u lokalnoj zajednici* je dugotrajan proces koji zahteva temeljne i korenite promene u organizacionoj strukturi policije. Dostizanje jakog partnerstva sa zajednicom i iskorenjivanje glavnih uzroka kriminala u zajednici zahteva planiranje, fleksibilnost, vreme i strpljenje. Policijski rukovodioci moraju da objasne predstavnicima zajednice i javnosti da implementacija rada policije u lokalnoj zajednici je promenljiv i dugotrajan proces. Javnost i lokalni političari moraju biti pravilno informisani o napretku implementacije tog koncepta kako bi ostali zainteresovani i aktivno uključeni. Policijska organizacija, od najviših rukovodioca do najnižih, trebalo bi da istakne da uspeh rada policije u lokalnoj zajednici zavisi od stalnog zajedničkog delovanja policije, lokalne uprave, javnosti, organizacija civilnog društva i pripadnika zajednice.

Da bi sve ovo bilo moguće potrebno je promeniti postojeći sistem upravljanja policijom. Njega karakteriše nedostatak delegiranja i centralizovano donošenje odluka čak i prilikom izvršavanja svakodnevnih zadataka. Odsustvo strateškog planiranja i upravljanja bez jasne vizije za budućnost u okviru MUP je u velikoj meri usporilo započete radnje na implementaciji rada policije u lokalnoj zajednici ali i stvorilo velike probleme za dugoročno planiranje i razvoj ovog koncepta koji su neizbežni ako se stvarne promene žele postići a ne one koje imaju samo kozmetički karakter. Takođe, promenom organizacione strukture MUP smanjila bi se birokratija i racionalizovala sadašnja potrošnja.

Na kraju, važno je napomenuti da prilikom donošenja strategije rada policije u lokalnoj zajednici i njene izrade potrebno je konsultovati se sa predstavnicima civilnog društva, lokalnih vlasti, formalnim i neformalnim grupama građana, institucijama koje se bave školstvom, socijalnim radom i drugim relevantnim akterima, jer ako taj deo izostane postoje velike šanse da se donošenje strategije shvati samo kao još jedan kozmetički zahvat bez realne želje da se promeni postojeća situacija.

Jačanje bilateralne i mogućnosti regionalne policijske saradnje: slučaj Srbija

Autor: Saša Đorđević
istraživač, Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Apstrakt:

Nakon konferencije u Brdu kod Kranja u martu 2010. godine i prvog sastanka predsednika Hrvatske i Srbije došlo je do aktuelizacije teme o jačanju bilateralne, a zatim i regionalne policijske saradnje. Kroz inicijativu za stvaranje zajedničkog policijskog centra između ove dve države uz mogućnost da i ostale države bivše Jugoslavije pristupe centru stvorene su dodatne povoljne okolnosti za jačanje policijske saradnje u čitavom regionu. Ipak, ostalo je nejasno kako će centar funkcionisati u postojećoj mreži policijskih inicijativa u regionu. U radu predlažemo dva modaliteta jačanja bilateralne, a zatim i alternativno rešenje za produbljivanje regionalne policijske saradnje, uzimajući u obzir međuzavisnost bilateralnih i multilateralnih policijskih odnosa i inicijativu ministara unutrašnjih poslova Hrvatske i Srbije.

Preporuke:

- Jačanje bilateralne policijske saradnje kroz odašiljanje (i prijem) policijskih atašea u diplomatska i konzularna predstavništva dveju država. Preduslov za to je dopuna Zakona o policiji odredbama o funkcijama, ulogama, ovlašćenjima, statusu i odgovornosti oficira za vezu, odnosno policijskog atašea i izrada pravilnika o policijskim atašeima koji bi uređivao program obuke i usavršavanja, kao i način izbora. Neophodno je dopuniti Zakon o spoljnim poslovima kako bi se precizirali mehanizmi saradnje MSP i MUP u poslovima odašiljanja i prijema oficira za vezu ili policijskog atašea. Pri tome, potrebno je uvesti i odredbu da će se posebnim internim sporazumom regulisati odnos dva ministarstva.
- Izrada bilateralnih sporazuma o zajedničkom policijskom centru između Srbije i zainteresovanih država u regionu koji će detaljno urediti njegovo funkcionisanje, sastav i sedište. Iz praktičnih razloga trebalo bi da takvi centri postoje u pograničnim oblastima od strateškog značaja (npr. zbog borbe protiv prekograničnog organizovanog kriminala) za dve ili više država. Takva praksa uočena je kod država potpisnica Šengenskog sporazuma.
- Alternativno rešenje za jačanje regionalne policijske saradnje, u skladu sa inicijativom ministara unutrašnjih poslova Hrvatske i Srbije i uzimajući u obzir moguće posledice o preklapanjima aktivnosti sa postojećim regionalnim policijskim inicijativama, podrazumeva stvaranje posebnog organizacionog odeljenja za države bivše Jugoslavije pri SECI centru. Sedište tog odeljenja moglo bi da bude u nekom od glavnih gradova država članica.
- Za efikasnu policijsku saradnju, bez obzira na vrstu (bilateralnu, multilateralnu), neophodno je usvojiti procedure razmene informacija koji bi trebalo uskladiti sa standardima EUROPOL i Šengenskim informacionim sistemom.
- KPA u saradnji sa Diplomatskom akademijom MSP trebalo bi da izrade program obuke oficira za vezu i policijskog atašea, sa naglaskom na učenje engleskog jezika.
- Policijske uprave u Srbiji trebalo bi da se upoznaju sa mogućnostima rada različitih načina policijske saradnje sa ciljem da svaki policijski službenik u bilo kom trenutku može da zatraži informaciju od oficira za vezu. Time policijska diplomatija ispunjava svoj cilj.

Tri u jednom: potreba, značaj, nedoumica

Priča o jačanju bilateralne policijske saradnje Hrvatske i Srbije, a zatim i regionalne, odigrala se na „periferiji“ događaja nakon konferencije u Brdu kod Kranja i iznenadnog sastanka u Opatiji predse- dnika Hrvatske i Srbije krajem marta 2010. godine. Tada je došlo do aktuelizacije priče o stvaranju zajedničkog Centra za borbu protiv organizovanog kriminala i terorizma Hrvatske i Srbije.¹⁰ Centar bi pripadao tipu otvorene organizacije uz ograničenje na republike bivše Jugoslavije. Time je inicijativa dobila svoju regionalnu dimenziju. Činjenica koja posebno „upada u oči“ je trenutak oživljavanja priče, koji su mnogi ocenili kao novu etapu u hrvatsko–srpskim odnosima. U tom novom ciklusu, saradnja policija dveju državu našla je svoje mesto, što je od izuzetne važnosti — zbog stvaranja sredine dobrosusedskih odnosa (što je jedan od kopenhaskih uslova) i najave produbljivanja regionalne policijske saradnje.

Ono što posebno izaziva dileme je problem stvaranja novih tela na Balkanu, iako već postoji deset regionalnih tela (ili inicijativa) čiji je glavni fokus, ili jedna od oblasti interesovanja, saradnja u oblasti pravosuđa ili unutrašnjih poslova. Pogodnije rešenje je da se postojeći naponi iskoriste za povećavanje kapaciteta i značaja postojećih regionalnih tela za produbljivanje policijske saradnje, naročito SECI centra koji se razvija na osnovu prakse EUROPOL. Time države zapadnog Balkana dobijaju znatno iskustvo kada pristupe EU i njihovim mrežama policijske saradnje.

Regionalna policijska saradnja dobija na kvalitetu uspostavljanjem efikasnijih bilateralnih policijskih odnosa. Hrvatsku i Srbiju kao pokretače regionalne policijske saradnje, ali i ostale države u regionu, očekuju slične okolnosti u razvijanju policijske mreže razmene informacija sa organima za sprovođenje zakona EU. Zbog toga neophodno je da se u bliskoj budućnosti institucionalizuje i produbi postojeća policijska saradnja. To nije važno samo iz razloga suzbijanja prekograničnog kriminala, već i razmene iskustava iz oblasti prevencije kriminala ili ispunjavanja uslova za punopravno članstvo u EU ili pristupanje, a kasnije i sprovođenje Šengenskog sporazuma. Policijska saradnja Hrvatske i Srbije predstavlja uspešan model koji i jedna i druga država mogu (a i trebalo bi) da iskoriste za jačanje policijske saradnje u regionu. Samim tim doprinose ispunjavanju posebnog uslova EU za zapadni Balkan — razvijanje i održavanje dobrosusedskih odnosa. Iz tih razloga ne ograničavamo se samo na bilateralne policijske odnose. Na početku predlažemo dva modaliteta bilateralnih policijskih odnosa da bi kasnije ponudili alternativno rešenje za regionalnu policijsku saradnju u skladu sa inicijativom ministara unutrašnjih poslova Hrvatske i Srbije. Posebno se osvrćemo na načine razmene informacije.

Pre samog izbora modaliteta policijske saradnje gde glavnu ulogu imaju politički odlučioци u Srbiji u dijalogu sa ostalim kolegama u regionu potrebno je uraditi nekoliko stvari: dopuniti Zakon o policiji, pre svega član 151 koji reguliše upućivanje policijskog službenika na rad u inostranstvo i član 19 kako bi se precizirala uloga, funkcije i ovlašćenja oficira za vezu, odnosno policijskog atašea.¹¹ Takođe, potrebno je dopuniti i Zakon o spoljnim poslovima, kako bi se izradili mehanizmi saradnje između MUP i MSP o odašiljanju i prijemu policijskih predstavnika, s obzirom na zakonsku ulogu MSP da koordiniše spoljnopoličke i međunarodne aktivnosti.¹²

¹⁰ Ideja o stvaranju zajedničkog centra pomenuta je u maju 2009. godine prilikom potpisivanja Sporazuma o policijskoj saradnji između Hrvatske i Srbije. Zvaničnici su tada istakli da bi se glavna uloga Centra ogledala u koordinaciji razmene svih kriminalističkih i obaveštajnih podataka. Nedavno je istaknuto da Centar ne bi ulazio u aktivnosti i rad drugih regionalnih policijskih inicijativa, kao što je SECI centar. Ipak, nije objašnjeno kako bi se to učinilo.

¹¹ Zakon o policiji, „Sl. glasnik RS“ br. 101/05.

¹² Zakon o spoljnim poslovima, „Sl. glasnik RS“, br. 116/07, 41/09.

Razvijanje policijske diplomatije

Potrebno je ojačati postojeću bilateralnu policijsku saradnju Srbije kroz odašiljanje policijskih atašea ili oficira za vezu u diplomatskim ili konzularnim misijama. Za razvijanje bilateralne policijske saradnje možda je bitnije odašiljanje policijskih predstavnika u konzularna predstavništva, s obzirom da konzulati često preuzimaju ulogu koja je svojstvena organu ovlašćenom za upravne unutrašnje poslove, za potrebe sopstvenih, ali i građana akreditovane države.¹³ Pored odašiljanja za razvijanje policijskih odnosa neophodno je utvrditi načine razmene informacija između policijskih predstavnika dveju država.

Odašiljanje oficira za vezu ili policijskog atašea

Praksa odašiljanja policijskih atašea u diplomatska predstavništva još uvek nije zaživela u Srbiji (ali i u ostalim državama na zapadnom Balkanu) iako postoje najave za takve aktivnosti i to najpre u susednim državama. Srbija je do sada uputila tri oficira za vezu — u SECI centru (nadležan i za policijsku i carinsku saradnju), Sekretarijatu za sprovođenje Konvencije o policijskoj saradnji u JIE u Ljubljani i MARRI regionalnom centru u Skoplju.

Izbor između odašiljanja oficira za vezu ili policijskog atašea isključivo zavisi od interesa država i pregovaranja u toku formulisanja sporazuma o policijskoj saradnji koji predstavlja osnov za dalji tok policijskih odnosa. Potrebno je naglasiti da ne postoje međunarodno pravno priznati standardi za odašiljanje policijskih atašea. S obzirom na to da oni imaju status diplomatskog predstavnika, posredno se može zaključiti da za njihove aktivnosti važi Bečka konvencija o diplomatskim odnosima što podrazumeva određene privilegije i imunitete.¹⁴ Takođe, podrazumeva se i stvaranje unutrašnjeg sporazuma između MUP i MSP, kao i regulisanje odgovornosti — da li bi policijski ataše odgovarao akreditovanom ambasadoru svoje zemlje ili ministru unutrašnjih poslova.

Institucija oficira za vezu se uglavnom precizira i reguliše bilateralnim ili multilateralnim sporazumima.¹⁵ Ovde možemo da iskoristimo Sporazum o policijskoj saradnji Hrvatske i Srbije.¹⁶ U članu 10 reguliše se odašiljanje oficira za vezu i njihova uloga zasniva se na uslugama savetovanja i pružanja pomoći bez prava na samostalno korišćenje policijskih ovlašćenja.

Obuka budućih oficira za vezu ili policijskih atašea predstavlja značajan činilac policijske diplomatije. Oslanjajući se na praksu Slovenije možemo da utvrdimo nekoliko osnovnih koraka.¹⁷ U izradi programa obuke trebalo bi da učestvuju KPA i Diplomatska akademija MSP kao ključni akteri koji mogu da pokriju sve elemente rada jednog policijskog atašea. U proces obuke potrebno je uključiti i ostale aktere značajne za borbu protiv kriminala, posebno Ministarstvo pravde, Ministarstvo finansija, Agenciju za borbu protiv korupcije. Pored obuke, izbor kandidata je značajan proces. U Sloveniji postoje dva načina izbora — putem internog konkursa i ukazom ministra unutrašnjih poslova. Program obuke i usavršavanja, kao i način izbora oficira za vezu ili policijskog atašea potrebno je urediti odgovarajućim podzakonskim aktima — npr. Pravilnikom o policijskim atašeima. Za razvijanje policijske diplomatije nužno je razvijati kapacitete policijskih predstavnika kroz učenje engleskog jezika. Pre toga potrebno je identifikovati lica koja imaju određena znanja u bilateralnim i multilateralnim policijskim odnosima. To je naročito važno s obzirom da lični odnosi policajaca i njihovo

¹³ Dalibor Kekić, Dane Subošić, „Policijska diplomatija“ u *Međunarodni problemi*, vol. LXI, br. 1-2, 2009, str. 148.

¹⁴ Usvojena je 1961. godine.

¹⁵ Na nivou EU institucija oficira za vezu regulisana je Konvencijom o primeni Šengenskog sporazuma (1990), a prvi put se uvodi Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv nezakonitog prometa opojnim drogama i psihotropnim supstancama (1988).

¹⁶ Zakon o potvrđivanju sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Hrvatske o policijskoj saradnji, „Sl. glasnik RS“, br. 19/10.

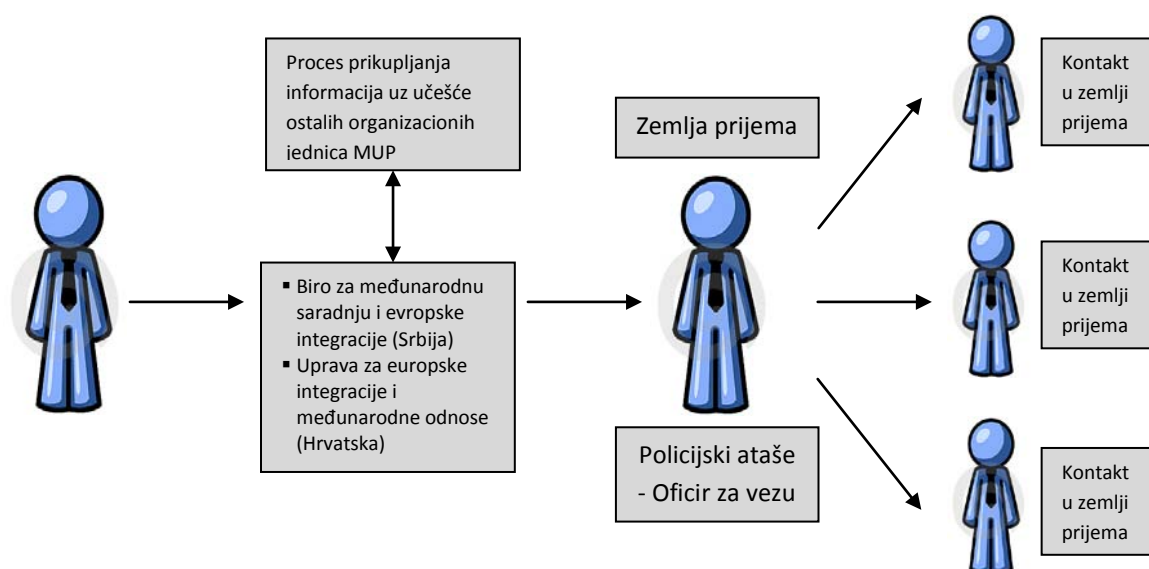
¹⁷ Bojan Lunežnik, viši policijski savetnik-policijski ataše Slovenije u Beogradu, intervju, 12. maj 2010.

poverenje imaju možda veću i značajniju ulogu u zajedničkim poslovima nego dobro urađene procedure i pravilnici komunikacije i razmene informacija.¹⁸

Bez obzira na izbor institucije policijskog predstavnika nužno je da se svakim sporazumom o policijskoj saradnji definišu prioritetne oblasti saradnje i da skladu s tim vrše upućivanje. Na primer, ukoliko je prioritet u sledećih četiri godine saradnje dveju država borba protiv trgovine ljudima, potrebno je da policijski predstavnici budu stručnjaci iz te oblasti. Sporazumom je potrebno navesti prioritete koji predstavljaju zajednički interes i jedne i druge države.

Razmena informacija prema nacionalnom pristupu

Utvrđiti način razmene informacija između policijskih predstavnika dveju država je važno iz nekoliko razloga. Potrebno je razviti precizne, jasne i dovoljne procedure komunikacije, odnosno razraditi mehanizme saradnje po zahtevu i bez zahteva. Ukoliko se stvaraju različiti protokoli razmene informacije, nužno je da oni budu usklađeni i u saglasnosti sa protokolima koji postoje prema Šengenskom informacionom sistemu ili EUROPOL. Iz praktičnih razloga važno je da informacija stigne u pravo vreme i na pravo mesto.

Grafikon 1: Nacionalni pristup oficirima za vezu¹⁹

U razvijanju bilateralnih policijskih odnosa preko diplomatskih predstavništva može se koristiti tzv. nacionalni pristup oficirima za vezu (eng. *National Liaison Officer Approach*).²⁰ Oslanjajući se na praksu Francuske, SAD, skandinavskih zemalja možemo da zaokružimo nekoliko osnovnih smernica pomenutog pristupa. To ćemo učiniti na primeru Hrvatske i Srbije.

Policijski atašei ili oficiri za vezu su direktni predstavnici države odašiljanja i predstavljaju direktan kontakt organima za sprovođenje zakona u državi prijema. Za potpunu saradnju potrebno je da na nacionalnom nivou postoji potporna jedinica preko koje će se utvrđivati pravna utemeljenost sadržaja

¹⁸ Pogledati sledeće analize: Paul Larson, „International Police Cooperation: a Norwegian Perspective“ in *Journal of Financial Crime*, Vol. 13, No. 4, 2006, p. 458; „Cross Border Cooperation in the Combating of Organized Crime“, Organized Crime – Best Practice Survey No. 5, Council of Europe, January 2003, p. 17; Steven David Brown, „Getting the Message Across: Information Exchange as a Communication Chain“ in *Combating International Crime: The Longer Arm of the Law*, London and New York, Routledge-Cavendish, p. 176.

¹⁹ Ibid, 176. Grafik je prilagođen slučaju bilateralne policijske saradnje Hrvatske i Srbije.

²⁰ Steven David Brown, „Getting the Message Across: Information Exchange as a Communication Chain“ in *Combating International Crime: The Longer Arm of the Law*, London and New York, Routledge-Cavendish, pp. 171-185.

zahteva koji upućuje policijski predstavnik, kao i usklađenost sa potpisanim sporazumom i nacionalnim zakonodavstvom. U našem slučaju, to mogu da budu Biro za međunarodnu saradnju i evropske integracije (u Srbiji), odnosno Uprava za evropske integracije i međunarodne odnose (u Hrvatskoj). Nakon utvrđivanja pravne utemeljenosti, potporne organizacione jedinice prosleđuju zahtev sa dodatnim informacijama nakon konsultacija sa drugim nadležnim organizacionim jedinicama (proces prukupljanja informacija) policijskom predstavniku, koji te informacije dalje prosleđuje svojim lokalnim kontaktima (pogledati Grafikon 1: Nacionalni pristup oficirima za vezu).

Stvaranje zajedničkog policijskog centra

Pored policijske diplomatije, bilateralnu policijsku saradnju moguće je produbiti kroz stvaranje zajedničkog policijskog centra. Takva praksa uočena je kod država potpisnica Šengenskog sporazuma. Ovaj model u jednom trenutku, u zavisnosti od pregovaranja i potpisivanja sporazuma, može da preraste u model policijske saradnje gde su uključene više od dve države.

Pokretači regionalne policijske saradnje, Hrvatska i Srbija, nisu izričito predvideli mogućnost stvaranja zajedničkog policijskog centra u Sporazumu o policijskoj saradnji. Inicijativa ministara unutrašnjih poslova da se produbi bilateralna, a zatim i regionalna je sigurno način da se popuni ta praznina. Ali još uvek je nejasan stav ostalih država u regionu oko centra. Zbog toga je potrebno da donosioci političkih odluka započnu proces „harmonizacije“ za razvijanje odgovarajućeg modela policijske saradnje uvažujući principe racionalnog trošenja ljudskih i materijalnih resursa.

Nedoumice postoje i u slučaju bilateralne policijske saradnje Hrvatske i Srbije. Član 14 Sporazuma koji predviđa mogućnost uspostavljanja zajedničke kontaktne službe na teritoriji ugovornih strana u blizini zajedničke državne granice može se iskoristiti za stvaranje zajedničkog centra, ali ona nije dovoljna i precizna iz nekoliko razloga. Najavljeno je da će sedište centra biti u Beogradu ili Zagrebu.²¹ Rešenje o sedištu centra u blizini državne granice smisleno je pre svega zbog suzbijanja prekograničnog organizovanog kriminala i kao praksa koja postoji u državama Šengenskog područja a koja se odnosi na kontrolu granica.²² U takav centar mogla bi da se uključi Bosna i Hercegovina pri čemu bi sedište moglo da bude u blizini Brčkog ili graničnog prelaza Batrovci. Pri formiranju ovakvog centra veoma je bitno da se policijske uprave u Srbiji (ali i Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini) upoznaju sa njegovim aktivnostima i mogućnostima kako bi zatražili informacije od svog oficira za vezu (npr. o vozilu austrijske registracije) koji bi prosledio zahtev hrvatskom kolegi u centru, a ovaj pak svom kolegi u zajedničkom centru Austrije, Mađarske, Slovenije i Hrvatske (koja je pridružena članica). Time dobijamo brži „lanac“ razmene informacija na regionalnom nivou koji je mnogo efikasniji zbog hitnosti nekog slučaja, što je u pojedinim situacijama presudno.

Prilikom formiranja zajedničkog centra potrebno je započeti pregovore o sporazumu sa svim zainteresovanim stranama koji će detaljno urediti funkcionisanje centra, i u tu svrhu:

1. definisati prioritetne oblasti za naredne četiri godine u kojima partneri žele da prodube policijsku saradnju;²³

²¹ Miloš Vasić, „Niko ne može sam protiv organizovanog kriminala – intervju sa Ivicom Dačićem“, *Vreme*, br. 1004, 1. april 2010.

²² Italija je do sada oformila četiri centra prekogranične saradnje sa ciljem produbljanja policijske i carinske saradnje – dva sa Francuskom (Modane – Freney i Ventimiglia - Ponte S. Luigi), jedan sa Švajcarskom (Ponte Chiasso) i jedan „trostrani“ zajedno sa Slovenijom i Austrijom (Thorl Maglern). Slovenija trenutno ima dva zajednička centra.

²³ Zadaci i prioritetne oblasti saradnje pomenutih centara su: pružanje korisnih informacija značajnih za suzbijanje organizovanog kriminala, terorizma i finansijskog kriminala nacionalnim policijskim i carinskim organizacionim jedinicama; pružanje potrebne pomoći u oblasti ilegalne imigracije i nezakonite trgovine; sakupljanje i razmena

2. precizirati načine razmene informacija, utvrditi obim razmene informacija i strukturu komunikacije — procedure, pravilnike i protokole komunikacije (razvijanje zajedničkih standarda);
3. odrediti mehanizme unapređenja saradnje tokom zajedničkih istraga u krivičnim stvarima i zajedničkim programima prevencije kriminala;
4. omogućiti službenim licima jedne ugovorne strane da nastave sa gonjenjem osumnjičenog lica na teritoriji druge ugovorne strane bez njenog prethodnog pristanka i dodatno precizirati u kojim uslovima se može sprovesti hitna potraga;
5. definisati ovlašćenja i odgovornost rukovodioca centra, kao i način njegovog izbora, ukoliko se odluči da će postojati takva funkcija, ali i sastav, ovlašćenja i odgovornost ostalih policijskih predstavnika u zajedničkom centru;
6. utvrditi mehanizme kontrole rada zajedničkog centra u skladu sa principima demokratskog upravljanja i utvrditi ulogu sistema unutrašnje kontrole ugovornih strana, i njihovih parlamenata;
7. precizirati načine finansiranja centra i utvrđivanje podele troškova;
8. mogućnosti usavršavanja i obuke policijskih predstavnika zajedničkog centra.

Da li će policijska saradnja Hrvatske i Srbije ostati na bilateralnom ili će prerasti na multilateralni nivo isključivo zavisi od daljeg toka pregovaranja. Stvaranje novog policijskog tela u regionu definitivno predstavlja složen posao. Zbog toga predlažemo alternativno rešenje, u skladu sa početnim ciljem teksta da razvijanjem regionalnih policijskih odnosa stičemo neophodno iskustvo za priključak policijskim mrežama u EU. Takvo rešenje bi možda više odgovaralo i ostalim državama bivše Jugoslavije i izbegla bi se mogućnost preklapanja sa ostalim policijskim inicijativama, pre svega sa SECI centrom.

Alternativno rešenje: posebno odeljenje u SECI centru

Prilikom formiranja centra u kome bi bile uključene sve države bivše Jugoslavije, kako su najavili ministri unutrašnjih poslova Hrvatske i Srbije, situacija je prilično drugačija jer u sastav ulaze šest suverenih država, od kojih je jedna članica EU (Slovenija). Sigurno je da bi pregovaranje o jasno definisanom sporazumu u ovom slučaju trajalo duže. Dodatni problemi su postojanje različitih regionalnih tela pri čemu bi autori sporazuma morali da vode računa o preklapanju aktivnosti sa postojećim međunarodnim konvencijama i telima. Tu mislimo na SECI centar čije su države članice u decembru 2009. godine potpisale Konvenciju o osnivanju centra za sprovođenje zakona u jugoistočnoj Evropi (eng. *Convention of Southeast European Law Enforcement Centre, SELEC*) koji je osmišljen po ugledu na postojeću policijsku saradnju u EUROPOL. Sve republike bivše Jugoslavije su potpisnice SELEC konvencije. U regionu postoji i pandan Šengenskom sporazumu, a to je Konvencija o policijskoj saradnji u jugoistočnoj Evropi, čije je sprovođenje u toku.²⁴

U sklopu postojećih „regionalnih policijskih poslova“ i problema preklapanja, zajednički centar republika bivše Jugoslavije bi mogao da se „uklopi“ kao posebni organizacioni odeljak Centra za sprovođenje zakona u JIE čije je stvaranje predviđeno SELEC. Time bi se pospešila i međusobna saradnja između država bivše Jugoslavije, ali i sa državama centralne i istočne Evrope, od kojih su mnoge članice EU ili kandidati.²⁵

U prilog stvaranju posebnog „odeljka“ govori nekoliko činjenica, koje su prema praksi skandinavskih država ključne u razvijanju dobrih policijskih odnosa.²⁶ To se odnosi na postojanje sličnih zakona koji regulišu funkcionisanje i nadležnosti policije; organizaciona struktura ministarstva unutrašnjih poslova i

---

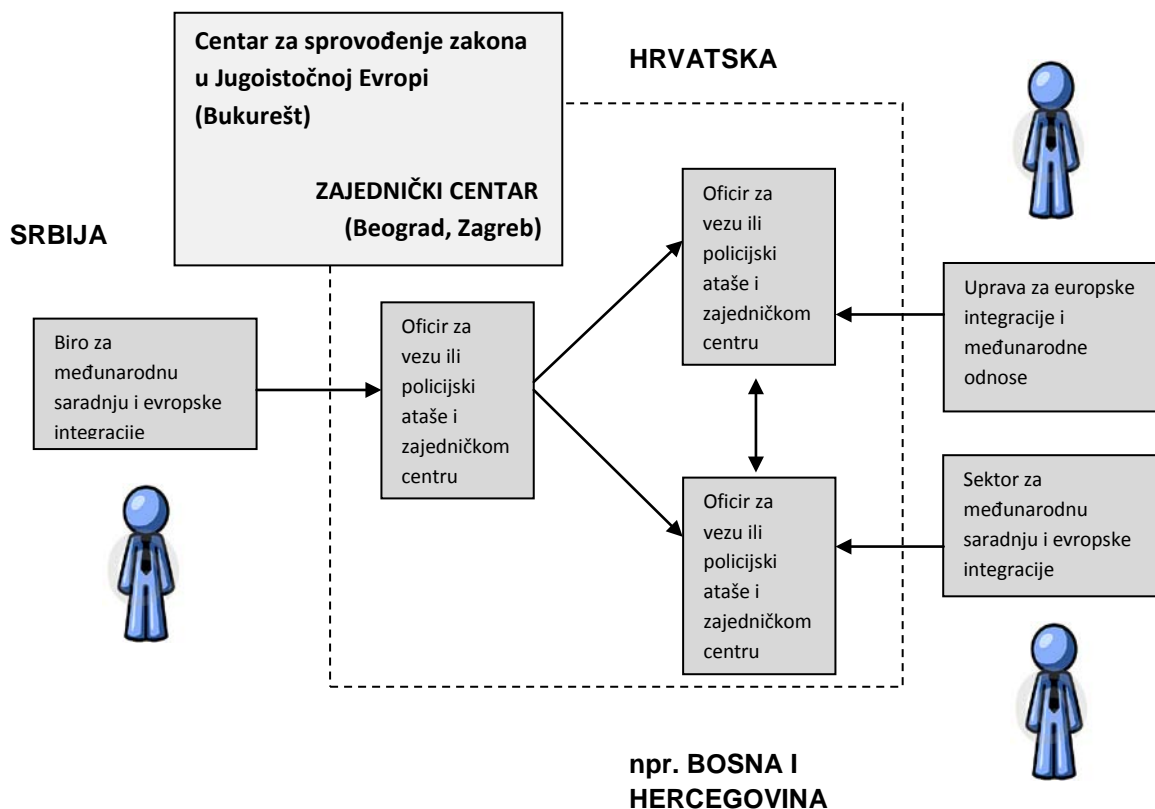
informacija u oblastima utvrđivanja policijskih ovlašćenja i zaštite podataka; formiranje mešovityh patrola; zajednička obuka za kontrolu granica; razvijanje informacionih sistema i tehnologija.

²⁴ Hrvatska nije potpisala Konvenciju, tako da mogućnost formiranja zajedničkog centra koja je predviđena članom 29 Konvencije ne može da se iskoristi u formiranju zajedničkog centra Hrvatske i Srbije. U slučaju da Hrvatska potpiše konvenciju, postojao bi pravni okvir za formiranje centra pod „krovom“ Konvencije.

²⁵ Mađarska, Rumunija, Bugarska, Grčka i Turska.

²⁶ Paul Larson, „International Police Cooperation: a Norwegian Perspective“ in *Jurnal of Financial Crime*, Vol. 13, No. 4, 2006, pp. 460-464.

policije je slična i zasniva se na sličnim vrednostima; postojanje zajedničke policijske kulture i istorije (u ovom regionu možda je i otežavajuća okolnost); identičan ili sličan jezik; zalaganje za evropske vrednosti i punopravno članstvo u EU, odnosno pristupanje evropskom Prostoru slobode, bezbednosti i pravde.

Grafikon 2: Razmena informacija putem središnje organizacione jedinice u okviru Centra za sprovođenje zakona u JIE²⁷

Razmena informacija preko regionalnog centra, koja je prikazana u drugom grafikonu, može se odvijati na osnovu pristupa koji je razvijen u INTERPOL, dodatno razrađen u EUROPOL, Šengenskom informacionom sistemu i Centralno azijskom centru za razmenu i koordinaciju informacija (eng. *Central Asian Regional Information and Coordination Centre*). Dodatna pogodnost ovog modela je mogućnost korišćenja u zajedničkom policijskom centru i na bilateralnom i multilateralnom nivou.

Posebno odeljenje bi služilo kao središte (eng. *hub*) za razmenu informacija sa sedištem u Beogradu ili Zagrebu (ili u nekom trećem gradu) i postojao bi poseban odnos sa sedištem u Bukureštu. Prednost je u tome da se u ovom modelu na jednom mestu nalaze svi policijski predstavnici ugovornih strana, pri čemu su oni u mogućnosti da neposredno razvijaju i produbljuju odnose i lično razmenjuju informacije i međusobno se umrežavaju. To je naročito važno jer pristup nacionalnoj bazi podataka ima samo ovlašćeni oficir za vezu ili policijski ataše određene države. Kao što smo već istakli, lični odnosi policajaca i njihovo poverenje imaju značajniju ulogu u efikasnom izvršenju zadataka. I u ovom modelu potrebna je potporna jedinica na nacionalnom nivou.

²⁷ Steven David Brown, „Getting the Message Across: Information Exchange as a Communication Chain“ in *Combating International Crime: The Longer Arm of the Law*, London and New York, Routledge-Cavendish, p. 175. Grafik je prilagođen trostranoj policijskoj saradnji Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije.

Prema ovom modelu, policijski inspektor jedne ugovorne strane prosleđuje zahtev nacionalnoj jedinici koji dalje prosleđuje zahtev oficiru za vezu ili policijskom atašeu u zajedničkom centru. Zatim dolazi do lične komunikacije između oficira za vezu i analize informacija. Analiza u obliku izveštaja ili smernica se vraća nacionalnoj jedinici koja prosleđuje povratnu informaciju inspektoru.

Izbor modela policijske saradnje

Odluka o izboru nekog od modela produbljivanja bilateralnih ili multilateralnih policijskih odnosa najviše zavisi od stavova političkih odlučioaca i realnih potreba policije jedne države. Racionalnu odluku je svakako teško doneti. Pregovarati, a kasnije i sprovesti sporazume o policijskoj saradnji je možda još teže. Zbog toga je potrebno napraviti prioritete i od njih poći u izradi plana za jačanje policijske diplomatije ili zajedničkog policijskog centra na strateški važnim pozicijama ili iskoristiti postojeće resurse u regionalnim policijskim inicijativama. To je moguće uraditi u Strategiji reforme policije Srbije. Prioriteti bi trebalo da prate finansijske mogućnosti. U početku je i više nego poželjno i potrebno iskoristiti pomoć koju nudi EU, kao npr. kroz ILEKUS projekat (eng. *International Law Enforcement Coordination Units*). Kasnije se situacija menja. Regionalna policijska saradnja će u najvećoj meri zavisiti od realnih finansijskih mogućnosti zainteresovanih država.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije i sprovođenje Zakona o tajnosti podataka

Autor: Žarko Marković
istraživač, Beogradski centar za ljudska prava

Apstrakt:

MUP je jedan od organa državne uprave u čijem se posedu nalazi veliki broj podataka koji se mogu definisati kao podaci od interesa za Republiku Srbiju čijim otkrivanjem neovlašćenom licu bi mogla nastati šteta, što znači da mogu, u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka, biti određeni kao tajni. Usvajanjem Zakona o tajnosti podataka krajem 2009. godine, proglašavanje podataka tajnim i rukovanje ovim podacima uređeno je po prvi put tzv. krovnim (osnovnim) zakonom, ali je, da bi se ovaj zakon u potpunosti sproveo, potrebno ispuniti brojne preuslove, među kojima je i donošenje i usklađivanje relevantnih podzakonskih akata, ali i preispitivanje postojećih oznaka tajnosti. U ovom tekstu podsetićemo na mere koje je neophodno sprovesti kako bi MUP uskladilo svoje postupanje sa zakonom, imajući u vidu ne samo njegove odredbe, već i Evropske principe za državnu upravu (javnu administraciju).

Preporuke:

- Podzakonski propisi kojim će biti regulisana pitanja od značaja za primenu Zakona o tajnosti podataka nikako ne smeju biti tajni, kao što je do sada bio slučaj, jer je neophodno da građani znaju ko i na osnovu kojih kriterijuma može određivati tajnost podataka.
- Pravilnici MUP moraju sadržati jasne kriterijume za određivanje stepena tajnosti podataka, kao i jasno propisane procedure postupanja sa tajnim podacima.
- Neophodno je uspostaviti efikasne mehanizme kontrole nad primenom Zakona o tajnosti podataka, što pretpostavlja ne samo izgradnju kapaciteta Kancelarije Saveta, kao službe Vlade u čijoj su nadležnosti određeni poslovi sprovođenja i kontrole primene Zakona o tajnosti podataka i nadzor nad sprovođenjem zakona, već i jasno definisanje obaveza Sektora unutrašnje kontrole u vezi sa kontrolom sprovođenja Zakona o tajnosti podataka.
- Potrebno je predvideti oštrije sankcije za kršenje odredbi Zakona o tajnosti podataka, posebno kada je u pitanju nezakonito određivanje tajnosti podataka.
- Potrebno je predvideti sankcije za zloupotrebu podataka pribavljenih u postupku bezbednosne provere lica koja podnose zahtev za izdavanje sertifikata za pristup tajnim podacima.
- U procesu preispitivanja postojećih oznaka tajnosti potrebno je ukinuti oznaku tajnosti dokumentima za koje nema osnova da budu tajni, a ranije su proglašeni takvim, posebno ako se radi o normativnim aktima, kao što su Pravilnik o sistematizaciji i unutrašnjoj organizaciji MUP, Pravilnik o platama u MUP i pravilnici koji regulišu radne odnose i stručno usavršavanje državnih službenika u MUP.

Uvod

Određivanje i zaštita tajnosti podataka, način postupanja sa tajnim podacima i posebne zaštitne mere čuvanja ovih podataka su pitanja koja sve do kraja 2009. godine u Srbiji nisu bila uređena jednim, osnovnim zakonom koji uspostavlja osnovne principe pravnog uređenja u ovoj oblasti, već su odredbe koje se tiču tajnosti podataka bile sadržane u nekoliko zakona kojima su regulisane različite oblasti, od Zakona o odbrani, preko zakona koji regulišu rad bezbednosnih službi, zakona kojim su regulisane aktivnosti MSP, sve do Zakona o policiji, kao osnovnog zakona u oblasti unutrašnjih poslova. Mrežu propisa kojima su regulisana neka pitanja koja se tiču tajnosti podataka, pored ovih zakona, čine i brojni podzakonski akti — pravilnici, uredbi i uputstva. Svi ovi propisi uglavnom nisu međusobno usklađeni, tako da je iz njih vrlo teško, ili gotovo nemoguće zaključiti na kojim pravnim principima se zasnivala cela ova oblast.

Ovaj svojevrsni pravni haos naterao je zakonodavca da sistem određivanja i zaštite tajnosti podataka konačno uredi jednim, tzv. krovnim ili osnovnim zakonom, kojim su ustanovljeni osnovni principi za proglašavanje dokumenata tajnim, za klasifikaciju dokumenata, postupanje sa njima, njihovo čuvanje, ali i nadzor nad sprovođenjem ovih mera. Zakon o tajnosti podataka konačno je usvojen krajem 2009. godine, ali je za njegovo sprovođenje neophodno ispuniti čitav niz preduslova, što zahteva ne samo određeno vreme i usklađivanje drugih (gorepomenutih) propisa, već i uspostavljanje nekih organa bez čijeg efektivnog delovanja je nemoguće sprovesti ovaj zakon. Pored toga, potrebno je raditi i na izgradnji kapaciteta organa koji su značajni za sprovođenje i kontrolu nad sprovođenjem Zakona o tajnosti podataka (ovde pre svega mislimo na Ministarstvo pravde, Odbor za odbranu i bezbednost Narodne skupštine i Kancelariju Saveta za nacionalnu bezbednost i zaštitu podataka).

Stupanje na snagu Zakona o tajnosti podataka ne zahteva samo ispunjavanje preduslova neophodnih za sprovođenje ovog zakona *pro futuro*, što podrazumeva i usklađivanje postojećih propisa sa odredbama Zakona o tajnosti podataka, već i preispitivanje odluka kojima je nekim podacima određen neki stepen tajnosti. Broj dokumenata koji sadrže ovakve podatke nije utvrđen, ali je sigurno da ih je mnogo, i da se među njima nalaze i neki normativni akti. Takođe, sigurno je da je jedan broj ovih podataka dobio oznaku tajnosti potpuno neopravdano. Zbog svega ovoga, zakonodavac je odredio rok od godinu dana (od dana stupanja na snagu Zakona o tajnosti podataka, 24. decembra 2009.) za donošenje podzakonskih akata predviđenih ovim zakonom od strane organa javne vlasti, odnosno ministarstava, a rok od dve godine za preispitivanje postojećih oznaka tajnosti. Rok od godinu dana od dana stupanja na snagu Zakona o tajnosti podataka propisan je i za usklađivanje organizacije organa javne vlasti sa odredbama ovog zakona.

Kao organ državne uprave koji po prirodi svojih nadležnosti raspolaže brojnim dokumentima koji se mogu definisati kao podaci od interesa za Republiku Srbiju čijim otkrivanjem neovlašćenom licu bi mogla nastati šteta, i kao takvi se mogu, u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka, proglasiti tajnim, MUP pred sobom ima ozbiljan zadatak: ono treba da podzakonskim aktima reguliše ovu oblast, istovremeno štiteći podatke koji zbog svoje prirode ne smeju biti javni i vodeći računa o *pravu javnosti da zna*, odnosno nenarušavajući principe „dobre uprave“ (eng. *good governance*), sadržane u Evropskim principima za javnu administraciju. Ovi principi sadrže osnovne standarde zemalja EU, od značaja za sve države kandidate u postupku pridruživanja (koje se moraju pridržavati tzv. kopenhagenskih i madridskih kriterijuma).

Tajnost podataka i MUP

U vezi sa svojom primenom, Zakon o tajnosti podataka predviđa konkretne obaveze za MUP. One su brojne i raznolike, a jedna od njih jeste i donošenje i usklađivanje podzakonskih akata sa odredbama ovog zakona. U ovom tekstu ćemo podsetiti samo na najvažnija pitanja koja je potrebno regulisati podzakonskim aktima.

Pre nego što ukažemo na ono što bi novi podzakonski akti (moguće je i da će se raditi o samo jednom aktu — pravilniku) trebalo da sadrže, treba istaći da oni nikako ne bi smeli da budu tajni, što je do sada bio slučaj. Naime, Pravilnik o službenoj i državnoj tajni i načinu čuvanja i oslobađanja od državne tajne iz 1976. godine, akt kojim su u okviru MUP do sada bila regulisana pitanja vezana za utvrđivanje dokumenata koji predstavljaju državnu i službenu tajnu, označavanje stepena tajnosti (poverljivosti) i mere čuvanja tajnih podataka, bio je tajni dokument. Označavanje ovakvih propisa tajnim nespojivo je sa principima dobre uprave i ne može se pravdati bilo kakvim legitimnim interesima. Dakle, propisi na osnovu kojih se nekim dokumentima dodeljuje oznaka tajnosti moraju biti javni.

Prema Zakonu o policiji (čl. 193, st. 2, tač. 20), ministar unutrašnjih poslova donosi propise o označavanju vrste i stepena poverljivosti podataka, načinu postupanja sa poverljivim podacima, posebnim zaštitnim merama čuvanja poverljivih podataka i službenih podataka iz člana 136 Zakona o policiji.²⁸ Pitanje je da li je ovakva odredba u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka i da li bi i Zakon o policiji trebao biti izmenjen kako bi se uskladile odredbe ova dva zakona. Zakonom o tajnosti podataka predviđeno je usklađivanje postojećih podzakonskih akata sa ovim Zakonom (član 106), ali se čini da to nije dovoljno, već je potrebno, tamo gde postoje, otkloniti nesaglasnosti između ovog i drugih zakona, kao što je Zakon o policiji.

Zakon o tajnosti podataka (čl. 9, st. 2) određuje lica ovlašćena za određivanje tajnosti podatka, i kao takva navodi rukovodioca organa javne vlasti (tačka 4) i izabrane, postavljene i imenovane funkcionere organa javne vlasti koji su za određivanje tajnih podataka ovlašćeni zakonom, odnosno propisom donesenim na osnovu zakona, ili su za to pismeno ovlašćeni od strane rukovodioca organa javne vlasti (tačka 5). Pored ovih lica, tajnost podatka može odrediti i lice zaposleno u organu javne vlasti koje je za to pismeno ovlastio rukovodilac tog organa (tačka 6). Na osnovu ovih članova, nesporno je da je ministar unutrašnjih poslova ovlašćen za određivanje tajnosti podatka, ali nije određeno koja lica, pored ministra, imaju takvo ovlašćenje. Upravo ovo bi moralo biti regulisano podzakonskim aktima koje treba da donese ministar unutrašnjih poslova. Ova lica potrebno je što preciznije odrediti podzakonskim aktima, kako bi se što ređe lica ovlašćena za određivanje tajnosti podataka određivala *ad hoc*, ovlašćenjem ministra. Mogućnost da ministar unutrašnjih poslova za određivanje tajnosti pismeno ovlasti neko lice može dovesti do zloupotreba, i trebalo bi je koristiti samo izuzetno. Bilo bi dobro da podzakonskim aktima budu jasno određena lica koja mogu određivati tajnost podataka, i da se u okviru MUP uspostave jasne procedure za određivanje tajnosti, kako bi se smanjila mogućnost zloupotrebe i olakšao postupak interne, ali i spoljašnje kontrole nad primenom Zakona o tajnosti podataka.

²⁸ Članom 136 Zakona o policiji propisano je da su policijski službenici dužni da čuvaju službene podatke za koje su saznali u službi ili povodom vršenja službe, a čije bi otkrivanje otežavalo izvršavanje zadataka policije ili narušavalo zakonom zaštićena prava trećih lica. Službenim podacima, u smislu ovog zakona smatraju se svi podaci koji su zakonom ili propisima donetim na osnovu zakona određeni kao poverljivi; podaci i dokumenti koji su opštim aktima utvrđeni kao poverljivi; podaci i dokumenti označeni kao poverljivi od strane drugih organa ili pravnih lica; mere, radnje, podaci i izvori informacija čije bi saopštavanje bilo štetno za interes fizičkih ili pravnih lica, kao i za uspešno obavljanje službenih poslova. Obaveza čuvanja službenih podataka traje i posle prestanka radnog odnosa u MUP.

Zakonom o tajnosti podataka (čl. 8, st. 1) propisano je da se kao tajni podatak može odrediti podatak od interesa za Republiku Srbiju čijim bi otkrivanjem neovlašćenom licu nastala šteta, ako je potreba zaštite interesa Republike Srbije pretežnija od interesa za slobodan pristup informacijama od javnog značaja. Propisano je da pri određivanju tajnosti podatka ovlašćeno lice procenjuje moguću štetu po interes Republike Srbije (čl. 10, st. 3). Prema stepenu štete koja može nastupiti njihovim otkrivanjem, tajni podaci mogu imati jedan od sledeća četiri stepena (od najvišeg ka najnižem): 1) državna tajna; 2) strogo poverljivo; 3) poverljivo i 4) interno (koji se određuje radi sprečavanja nastanka štete za rad, odnosno obavljanje zadataka i poslova organa javne vlasti koji određuje tajnost). Zakon nije precizno definisao kriterijume na osnovu kojih će se određivati koji stepen tajnosti treba dodeliti određenom dokumentu, već je ostavio Vladi da to učini donošenjem podzakonskih akata, pri čemu ona prethodno treba da pribavi mišljenje Saveta za nacionalnu bezbednost (o kriterijumima za određivanje stepena tajnosti *državna tajna* i *strogo poverljivo*), odnosno da odluči o predlozima nadležnih ministara, kojima je povereno da predlože kriterijume na osnovu kojih će se određivati stepeni tajnosti *poverljivo* i *interno*. Od toga koliko je precizno Vlada odredila kriterijume na osnovu kojih će se ceniti kakva šteta može nastupiti ukoliko neki podatak ne bi imao oznaku tajnosti zavisice potreba MUP da svojim podzakonskim aktima dodatno precizira kriterijume, odnosno daje smernice svojim službenicima u primeni ovih propisa. Za očekivati je da se potreba za dodatnim preciziranjem kriterijuma od strane MUP javi pre svega u pogledu podataka kojima se može dati oznaka *interno*, jer ova oznaka praktično razgraničava podatke koji mogu biti određeni kao tajni od onih koji to ne mogu biti, a definisati kakvi su to podaci čije otkrivanje šteti radu, odnosno obavljanju zadataka i poslova MUP, a čije označavanje tajnim ne predstavlja kršenje principa dobre uprave i *prava javnosti da zna*, nije nimalo jednostavno. Zbog toga se može pretpostaviti da bi u praksi moglo biti sporenja upravo u vezi sa ovim pitanjem.

MUP će morati da u skladu sa Zakonom o tajnosti podataka ustanovi sistem postupaka i mera zaštite tajnih podataka. Mere zaštite načelno su određene Zakonom, a za MUP preciznije određivanje i sprovođenje mera zaštite ne bi smelo da predstavlja problem.

Fizička i pravna lica mogu koristiti tajne podatke samo uz posebnu dozvolu — sertifikat. U postupku izdavanja sertifikata lice kome se sertifikat izdaje mora proći bezbednosnu proveru (čl. 48, tač. 5 i čl. 49, tač. 3), koju za pristup podacima koji imaju oznaku *poverljivo* ili *interno* (a u određenim situacijama i za pristup podacima sa oznakom strogo poverljivo — čl. 54, st. 5) vrši MUP. Ono je dužno da vodi evidenciju bezbednosnih provera i čuva dokumenta o bezbednosnoj proveru i koristi podatke iz bezbednosne provere samo za namene za koje su prikupljeni. Treba napomenuti da je vrlo važno obezbediti mehanizme za zaštitu ovih podataka i onemogućiti njihovo korišćenje u bilo koje druge svrhe, jer bi to moglo da predstavlja kršenje Ustavom i zakonima garantovanih ljudskih prava, a pre svega prava na privatnost.

Obaveza je MUP da sprovodi unutrašnju kontrolu nad sprovođenjem Zakona o tajnosti podataka. Ovim zakonom postupak unutrašnje kontrole nije detaljno uređen, već je samo određena obaveza njenog vršenja (član 84) i cilj (član 85), tako da je na MUP da preciznije reguliše postupanje Sektora unutrašnje kontrole u ovoj oblasti kontrole rada ministarstva. Bilo bi dobro da rad Sektora unutrašnje kontrole u ovoj oblasti bude što transparentniji, i da javnost bude upoznata sa merama koje se preduzimaju kako bi bili zaštićeni pravo javnosti da zna i ljudska prava garantovana Ustavom i ratifikovanim međunarodnim ugovorima.

Zakonom o tajnosti podataka regulisana je i razmena tajnih podataka sa stranim državama i međunarodnim organizacijama, a organi javne vlasti koji primaju strane tajne podatke i dokumente imaju obavezu obrazovanja, vođenja i obezbeđivanja posebnih registara stranih tajnih podataka (Centralni registar vodi posebno telo — Kancelarija saveta za nacionalnu bezbednost i zaštitu tajnih podataka). Zakonom nije određeno kako treba da izgleda posebni registar stranih tajnih podataka koji vodi organ javne vlasti, niti je određeno ko treba da odredi njegov izgled (Kancelarija Saveta koja vodi Centralni registar i preko koje se vrši razmena stranih tajnih podataka ili organ koji registar vodi), tako da će ovo pitanje morati biti regulisano podzakonskim aktima.

Zakon predviđa i sankcije za nepoštovanje njegovih odredbi. Dok se otkrivanje tajnih podataka strogo kažnjava (kao krivično delo za koje su predviđene zatvorske kazne), kazne za, između ostalog, neopravdano označavanje podataka tajnim i nevršenje unutrašnje kontrole, su blage (od 5 do 50 000 dinara). Pored toga, nisu propisane kazne za zloupotrebu podataka pribavljenih u postupku bezbedno-sne provere fizičkih i pravnih lica koja se sprovodi radi izdavanja sertifikata za pristup tajnim podacima, što je značajan propust zakonodavca.

Na kraju, kao što je već pomenuto, Zakon ostavlja rok od dve godine za preispitivanje postojećih oznaka tajnosti. Kad je u pitanju MUP, treba istaći da je ono u prošlosti označilo kao tajne neke propise koji bi morali biti javni. Radi se o Pravilniku o sistematizaciji i unutrašnjoj organizaciji MUP, Pravilniku o platama u MUP i pravilnicima kojim su regulisani radni odnosi i stručno usavršavanje državnih službenika u MUP. Jasno je da ovi propisi ne ispunjavaju uslove za proglašavanje tajnim propisane Zakonom o tajnosti podataka i da bi morali što pre postati javni.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.74(497.11)

351.86(497.11)

ЛИТАВСКИ, Јан, 1983-

Zbirka predloga praktične politike za reformu policije u Srbiji. 3 : septembar 2010. / Jan Litavski, Saša Đorđević, Žarko Marković. - Beograd : Beogradski centar za bezbednosnu politiku, 2010 (Beograd : Beogradski centar za bezbednosnu politiku). - 24 str. : graf. prikazi

"Zbirka je deo aktivnosti u okviru projekta 'Podsticanje uključivanja civilnog društva u reformu policije u Srbiji'." --> nasl. str. - Tiraž 100. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-83543-89-2

1. Ђорђевић, Саша, 1983- [аутор] 2.

Марковић, Жарко, 1983- [аутор]

а) Полиција - Реформа - Србија б)

Безбедносни сектор - Реформа - Србија

COBISS.SR-ID 178418700